

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України

«Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо гарантування збереження робочого місця особам, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку»

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

Згідно з частиною першою статті 43 Конституції України, кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Частиною шостою зазначеної статті Конституції України громадянам гарантується захист від незаконного звільнення.

Відповідно до статті 18 Закону України «Про відпустки» після закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами за бажанням матері або батька дитини одному з них надається відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. Ця відпустка може бути використана повністю або частинами також бабою, дідом чи іншими родичами, які фактично доглядають за дитиною, або особою, яка усиновила чи взяла під опіку дитину, одним із прийомних батьків чи батьків-вихователів. За бажанням матері, батька дитини або осіб, зазначених у частині третій цієї статті, у період перебування їх у відпустці для догляду за дитиною вони можуть працювати на умовах неповного робочого часу або вдома.

Відповідні положення щодо права на відпустку для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку зафіксовано в статті 179 Кодексу законів про працю України.

Однак, положеннями трудового законодавства чітко не визначено чи посада особи, яка перебуває у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, вакантною та яким чином можливе прийняття працівників на таку посаду поки людина знаходиться у такій відпустці.

Верховний Суд України у постановах від 23 грудня 2020 року у справі № 285/4227/18, а також 27 жовтня 2025 року по справа № 600/3466/23-а аналізуючи дотримання роботодавцем виконання вимог частини другої статті 40, частини третьої статті 49-2 Кодексу законів про працю України щодо працевлаштування працівника, у зіставленні з приписами частини третьої статті 2 Закону України «Про відпустки» та частини другої статті 23 Кодексу законів про працю України, дійшов висновку, що якщо працівник відсутній у зв'язку з хворобою, відрядженням, відпусткою посада, яку він займає, не є вакантною. Отже, посада жінки, яка перебуває у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, не є вакантною і прийняття працівників на таку посаду можливе лише за строковим трудовим договором на період до виходу з відпустки для догляду за дитиною основного працівника. Аналогічна правова позиція викладена Верховним Судом, зокрема, у постановах від 25 вересня 2019 року у справі № 676/1679/18, від 16 червня 2020 року у справі № 462/303/17.

У зв'язку з цим, варто зазначити, що висновки Європейського суду з прав людини, висловлені у рішенні від 30 квітня 2013 року справі «Тимошенко проти України» (заява № 49872/11), щодо принципу юридичної визначеності, який означає, що застосування національного законодавства має бути передбачуваним тією мірою,

щоб воно відповідало стандарту «законності», передбаченому Конвенцією стандарту, що вимагає, щоб усе законодавство було сформульовано з достатньою точністю для того, щоб надати особі можливість за потреби, за відповідної консультації передбачати тією мірою, що є розумною за відповідних обставин, наслідки, які може потягнути за собою її дія (параграф 264).

Враховуючи вищевикладене, спираючись на правову позицію Верховного Суду України, доцільно уточнити положення законодавства задля гарантування збереження робочого місця особам, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

2. Мета та завдання прийняття законопроекту

Метою законопроекту є гарантування збереження робочого місця особам, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

3. Загальна характеристика та основні положення законопроекту

Проектом закону пропонується доповнити статтю 179 Кодексу законів про працю України, а також статтю 18 Закону України «Про відпустки», якими передбачається визначити, що посада матері, батька дитини або інших осіб у період перебування їх у відпустці для догляду за дитиною, зберігається за такими працівниками та не є вакантною. Прийняття працівників на посади таких осіб здійснюється за строковим трудовим договором на період до виходу з відпустки для догляду за дитиною.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

У відповідній сфері правового регулювання діють Конституція України, Кодекс законів про працю України, Закон України «Про відпустки».

5. Фінансово – економічне обґрунтування

Реалізація законопроекту не потребуватиме додаткових видатків з Державного бюджету України.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття законопроекту

Прийняття законопроекту забезпечить збереження робочого місця особам, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

Народний депутат України

Валерій ГНАТЕНКО

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Гнатенко Валерій Сергійович
Сертифікат: 3FAA9288358EC00304000000D60C3100E409DC00
Дійсний до: 28.11.2026 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
260д9/1-2026/93808 від 27.04.2026

2213450